СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
КАТЕДРА „СТРАТЕГИЧЕСКО ПЛАНИРАНЕ“

УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ПРЕД СЪВРЕМЕННАТА НАУКА И ПРАКТИКА

Сборник с научни публикации

АИ „Ценов“
2019

Кръгла маса „Управлението на проекти – предизвикателство пред съвременната наука и практика“ (22.10.2019 г.)
Сборник с научни публикации

Сборникът е издаден в изпълнение на проект № 2-2019 „Методика за гъвкаво управление на проекти в публичния сектор“, финансиран със средства от държавния бюджет за присъщата на държавните висши училища научна дейност

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Председател:
Проф. д-р Маргарита Богданова
Ръководител катедра „Стратегическо планиране“
Членове:
Доц. д-р Христо Сирашки
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова-Великова
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов
Ас. д-р Мариела Стоянова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Председател:
Проф. д.н Борислав Борисов - (България)
Членове:
Проф. д-р Матилда Александрова - (България)
Проф. д-р Весела Радович (Република Сърбия)
Проф. д-р Майя Шенфилд (Латвия)
Проф. д-р Сергей Чернов (Русия)
Доц. д-р Добрин Добрев - (България)

Благовеста Борисова – художник на корици
Издателство и печат АИ „Ценов“, 2019

ISBN 978-954-23-1770-8

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЪРВА ЧАСТ
НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ НА УЧАСТНИЦИТЕ

РАЗДЕЛ I. ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ

ТРАДИЦИОННО VS ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ
Проф. д-р Маргарита Богданова 7

AGILE МЕНИДЖМЪНТ ПРИ РАБОТА НА СИСТЕМАТА ЗА ПРОЕКТНО УПРАВЛЕНИЕ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ
Доц. д-р Христо Сирашки 17

ОСОБЕНОСТИ В ПРИЛОЖЕНИЕТО НА МЕТОДОЛОГИЯТА AGILE ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова 30

SCRUM – ЕДНА ОТ МЕТОДОЛОГИИТЕ ЗА ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ
Ас. д-р Мариела Стоянова 48

РАЗДЕЛ II. УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ В ИКОНОМИКАТА, АДМИНИСТРАЦИЯТА И УПРАВЛЕНИЕТО

ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ БИЗНЕСА И ОБРАЗОВАНИЕТО
Проф. д.н инж. Венелин Терзиев
Доц. д-р инж. Маруся Любчева..... 59

ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ
Доц. д-р Красимира Славева 69

ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ - ГАРАНТ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ И СОЦИАЛНИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Тодорова..... 78

ИЗВАДКОВИЯТ МЕТОД ПРИ ПЛАНИРАНЕ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ОДИТНИ ПРОЦЕДУРИ
Доц. д-р Стела Касабова..... 85

СТОПАНСКИ СЧЕТОВОДЕН АНАЛИЗ ЗА УПРАВЛЕНИЕ В БАЛАНСИРАНА СИСТЕМА ОТ ПОКАЗАТЕЛИ
Доц. д-р Марко Тимчев 91

ПРОЕКТИТЕ – СЪЩНОСТ И ЛОГИКА (ПРАКТИКО-ПРИЛОЖНИ АСПЕКТИ)
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 102

РАЗДЕЛ III. ПУБЛИКАЦИИ НА ДОКТОРАНТИ И СТУДЕНТИ

ГЪВКАВИ МОДЕЛИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И ТЯХНОТО ПРИЛОЖЕНИЕ В REWE DIGITAL
Докт. Диана Христова 113

ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ В IT СЕКТОРА
Докт. Андрей Йорданов 120

ФУНКЦИИ И РОЛЯ НА МЕСТНИТЕ ИНИЦИАТИВНИ ГРУПИ КАТО УПРАВЛЯВАЩИ ОРГАНИ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ
Докт. Димитрина Проданова 127

УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНИ ПРОЕКТИ
Докт. Бориславa Славова-Петкова 135

РОЛЯТА НА КООРДИНАТОРА В ПРОЕКТНИЯ ЕКИП
Милена Атанасова, студент 139

СПРАВЯНЕ С КОНФЛИКТИ В ПРОЕКТЕН ЕКИП
Лиляна Светославова, студент
Николай Иванов, студент 143

ВТОРА ЧАСТ
МЕТОДИКА ЗА ГЪВКАВО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

Въведение 151
Основни понятия 152
Общи положения 157
Практическо прилагане на методиката 163
Заключителни бележки 182
Приложения 184

ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ

Доц. д-р Красимира Славева
Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов
k.slaveva@uni-svishtov.bg

Резюме: *Ефективното управление проекти в икономическата, социалната и демографската сфера на национално и регионално равнище в значителна степен зависи от разполагаемата статистическа информация и задълбочеността на извършените анализи. Достигането до определени решения за разработване на стратегически проекти на национално и регионално равнище много често е резултат от научнообоснован анализ на информация, получена от текущи или специално проведени емпирични изследвания. Изяснени са мястото и ролята на статистическата информация в управлението, критериите за повишаване качеството на статистическите данни, особеностите на статистическите информационни системи на НСИ и възможностите, които те предоставят за бърз достъп до информационни продукти и услуги.*

Ключови думи*: статистическа информация, качество на статистическите данни, статистически информационни системи.*

Въведение

Ефективното управление на проекти е невъзможно без достатъчна по обем и адекватна по съдържание информация. Необходимата информация се систематизира, обработва и анализира, изчисляват се показатели, характеризиращи състоянието на страната и регионите в различни аспекти, на основата на които се установяват колебания, промени в средата, диспропорции, неравенства, диференциация и др. В съвременните условия на силно изразена динамика на процесите във всички сфери поражда необходимостта не само от разширяване на анализа в нови аспекти, но и повишава изискванията към качеството на информационното осигуряване на проектите. Публикациите на НСИ и други органи на статистиката – електронни и на хартиен носител, а с развитието на информационните и комуникационните

технологии и от онлайн статистическите информационни системи, са основните източници на информация, на основата на които се анализира икономическото, социалното и демографското развитие на страната.

1. Статистическата информация в управлението

Статистическата информация е в основата на управлението на обществото, икономиката, социалната сфера и е важна част от процеса на вземането на управленски решения на макро-, мезо- и микроравнище. Всяко изследване в икономическата и социалната сфера се базира на достатъчна по обем, обективна, разнообразна и детайлизирана информация. Основен източник на информация за икономическите, социалните и демографските явления и процеси са провежданите от НСИ текущи и еднократни статистически изучавания, провежданите изучавания от други органи на статистиката в страната, както и данни от емпирични изследвания на социологически агенции, неправителствени организации, браншови организации и др.

Статистическа информация е информацията, която възниква в резултат на обединяването на единични данни, получени за статистически цели. Като такава се определя информацията за масовите явления, която характеризира: тяхното състояние и поведение; динамиката и тенденциите в изменението им; закономерностите; причинно-следствените връзки и влиянието на отделните фактори; структурните промени и др.

Под информационно осигуряване на процеса на разработване и управление на проекти се разбира съществуването на база данни, включващи система от показатели, въз основа на която да се извършва анализ на национално и регионално равнище на състоянието на икономиката, очертаващите се тенденции, структурни изменения, ресурсната осигуреност, социалните и демографските процеси, околната среда и др. (Гатев, 1996). Анализът на тези показатели заема ключово място и има важна роля при установяване на постигнатото, при разкриване на резервите и при откроряване на приоритетите и са в основата на аргументирането на необходимостта от на проектните предложения.

Според Закона за статистиката статистическите изследвания обхващат всички области на обществения живот, които могат да бъдат наблюдавани с използването на статистически методи. Конкретният обхват на статистическите изследвания се определя според тяхната

необходимост, полезност и целесъобразност за обществото. Според предмета на изследването те могат да бъдат демографски, икономически, исторически, социологически, етнографски и др. От комплексните изследвания се получава информация с по-големи познавателни възможности, позволяваща приложение на различни методи за анализ. Източниците на необходимата информация се разграничават в следните групи:

• *Регулярно организираната от НСИ отчетност*. Основен източник на информация за икономическите и социални процеси и явления са резултатите от проведените изчерпателни и извадкови изследвания. При изчерпателните изследвания се събират данни за генералната съвкупност, т.е. за всички наблюдавани единици на територията на страната, а при извадковите изследвания данните се набират за извадка, която съдържа част от единиците от генералната съвкупност. Обобщената информация от проведените от НСИ изследвания е достъпна за потребителите на статистическа информация посредством публикациите на НСИ – на хартиен носител или в електронен формат, а с развитието на информационните и комуникационните технологии и чрез онлайн статистическите информационни системи. За потребителите на статистическа информация статистическите информационни осигуряват бърз, лесен и равнопоставен достъп до предлаганите информационни продукти и услуги. Според Националната статистическа програма НСИ организира статистически изследвания на националната икономика, на социалната сфера, околната среда и др. по съответна методология и в определени срокове. В тази група попадат са публикациите с информация за населението, здравеопазването, туризма, домакинските бюджети, цените и инфлацията, културата, спорта и т.н. При някои изследвания е необходима и информация за някои специфични дейности и явления, която е поверителна и не се публикува в официални източници. При определени условия такава информация също може да бъде осигурена за конкретно изследване;

• *Регулярно организираната счетоводна, статистическа и оперативна отчетност от фирмите, общините, ведомствата и др*. В този случай се касае за информация с по-голяма конкретност и детайлизация по време и място. Данните се събират от нестатистически източници като се комбинира информация от различни източници на данни (административни, статистически, счетоводни, интернет).

• *Специално организираните наблюдения за регистриране и събиране на информация*. Такива наблюдения могат да бъдат подготвени и осъществени от изследователски екипи, държавни агенции и ведомства, а в редица случаи събирането на информация може да бъде възложено на специализирани агенции за социологически, рейтингови, политологически и др. изследвания.

• *Производна статистика.* В този случай се чрез прилагане на определени изчислителни процедури и статистико-математически модели се получават производни статистически данни от вече съществуващи статистически агрегирани данни. Най-често се използва стандартизирана форма за описание и документиране на входящите данни от съответните изследвания на НСИ и за произведената на тази основа статистическа информация.

2. Качество на статистическите данни

Актуални, пълни и надеждни статистически данни за бизнес средата, икономическите, социалните и демографски процеси на национално и на регионално ниво са необходими не само в процеса на изготвяне на проектите, но и при управлението им. Статистическата информация е в основата на вземането на стратегически управленски решения, тъй като на нея се базират оценките на потребностите от изпълнението на определен проект и въздействието му върху населението, местната и националната икономика, околната среда и т.н. Наличието систематизирани и подробни данни за значителен брой показатели позволява извършването на оценка на ефектите от проектите на национално и регионално равнище.

Ключовата роля на статистическата информация в процеса на вземане на управленски решения предопределя постоянно нарастващите изисквания към количеството и качеството на статистическите данни. Спазвайки европейските и международните стандарти за производство и разпространение на статистическа информация, Националната статистическа система произвежда и осигурява безпристрастна, обективна, надеждна, навременна и точна информация за състоянието и тенденциите в развитието на икономиката, социалната сфера, населението и околната среда, която е систематизирана по начин, който е удобен и разбираем за потребителите на статистически продукти и услуги.

Функционирането на националната статистическа система (НСС) е в съответствие с фундаменталните принципи на официалната

статистика на ООН и принципите от Кодекса на европейската статистическа практика (НСИ, Кодекс на европейската статистическа практика, 2017). Производството на статистическа информация е процес, в който се включват всички действия по събиране, съхраняване, обработване, анализ и разпространение.

Според действащата в момента Стратегия да развитие на Националната статистическа система на Република България, основните принципи, които имат водеща роля в дейността на НСС (НСИ, Стратегия да развитие на Националната статистическа система на Република България за периода 2013 – 2017 година, 2018):

- професионална независимост;
- безпристрастност и обективност;
- високо качество;
- конфиденциалност и стриктно спазване на статистическата тайна;
- адекватност на ресурсите;
- ефективност на разходите;
- поддържане на активно сътрудничество и координация както в рамките на НСС, така и в рамките на ЕСС.

Като приоритетни области в развитието на НСС се разглеждат подобряването на качеството на статистическата информация, усъвършенстването на процесите и условията за нейното съхранение и разпространение, внедряването на нови информационни и комуникационни технологии и интегрирането на информационните технологии в дейностите по събирането, обработването, съхраняването и предоставянето на статистическа информация, обогатяването на съществуващите и провеждане на нови статистически изследвания.

Качеството на статистическата информация се разглежда като съответствие на статистическите продукти на потребностите от статистическа информация на различните групи потребители, а статистическата информация се счита за качествена, когато статистическите продукти отговарят на критериите за качеството, и когато са „подходящи за целта“ (НСИ, Насоки за критерии за качеството в Националната статистическа система на България, 2011). Според Евростат критериите за качество на статистическата информация са адекватност, надеждност, навременност, точност; достъпност, достъпност на методологията за потребителите, сравнимост и логическа обвързаност

Според действащата методологична рамка качеството на предоставяните статистически данни се гарантира със спазването на принципите на статистическото качество:

• *относимост* – изразява степента, в която статистиката отговаря на настоящите и потенциални нужди на потребителите;

• *точност* – характеризира максималното съответствие между прогнозите и неизвестните действителни стойности;

• *актуалност* – изразява се н осигуряване не възможно най-кратък период от време за предоставянето на информацията от съответните наблюдения;

• *навременност* – характеризира времето между датата на предаването на данните и целевата дата за представянето им;

• *достъпност и яснота* – характеризират условията за получаване, използване и тълкуване на статистическите данни от потребителите;

• *съпоставимост* – изразяване се в измерване на различията в приложените статистически понятия и оценъчни инструменти при съпоставянето на статистически данни за различни географски райони, отрасли или периоди от време;

• съгласуваност – характеризира възможността данните да бъдат надеждно използвани по различни начини и за различни ползватели.

Повишаването на качеството на статистическата информация в рамките на НСС и осигуряването на качеството на статистическите данни включва спазването на следните процедури - документиране; стандартизиране на процесите и статистическите методи; измерване и оценка на качеството; стратегическо планиране и контрол; дейности, свързани с подобрението; диалог с потребителите. Качеството на статистическите процеси оказва пряко влияе върху продуктите и тяхното качество, като оценяването му е свързано главно с прилагане на стандарти за качеството, а оценките се базират на система от качествени, количествени или комбинация от двете групи измерители.

3. Статистически информационни системи

Нарасналото търсене на статистическа информация от различни групи и категории потребители - органите на държавно управление, местната администрация, бизнеса, неправителствените организации и др., е в основата на бързото навлизане на новите информационните и комуникационни технологии в производството, поддържането и разпространението на статистическа информация. На основата на

информацията от провежданите статистически изследвания от органите на статистиката, обхващащи различни области на обществено-икономическия живот и протичащите социални и демографски процеси в страната се генерират и се поддържат значителни по обем масиви от данни.

Създаването и поддържането на съвременни статистически информационни системи е голямо предизвикателство за националната статистическа система, в която водеща методологична и координираща роля има НСИ. НСС работи в съответствие с европейските и световни стандарти за производство и разпространяване на статистически данни и по внедряването на постиженията на ИКТ за задоволяване на информационни потребности на потребителите, да осигуряване на условия за предоставяне на онлайн достъп до информационните ресурси, да повиши изискванията към качеството на предоставяната информация и да намали натовареността на респондентите.

Статистическите информационни системи на НСИ са изградени на основата на т.н. гъвкава архитектура, позволяваща пълноценно управление на сложни физически и логически структури от данни, представени под формата на таблици с различно предназначение в базата данни. Важно предимство на действащите статистически информационни системи е, че имат лесен за употреба адаптивен интерфейс, който позволява контрол върху процесите по трансформация на данните - управление на формули, дефиниция на единични данни или масиви от данни, на структури в базата данни, на структурирани изходи за извеждане на резултатите и др. Действащите статистически информационни системи разполагат с многослойна архитектура, която им позволява контрол на достъпа до отделни модули и функционалности, както и с механизми за мониторинг и контрол на достъпа за повишаване на информационната сигурност.

На този етап НСИ поддържа значителен брой информационни системи – „Регистър на статистическите единици“; „Статистически класификации“; „Демография“; „Планиране и проектиране на статистическото изследване“; „Интрастат“; „Събиране и първично редактиране на данни“; „Бизнес статистика“; „Потребителски цени“; „Външна търговия“; „Индекси на цените на производител“; „Краткосрочна бизнес статистика“; „ИНФОСТАТ“; онлайн Калкулатор за изчисляване на личната инфлация; Система за електронно преброяване на населението и жилищния фонд чрез Интернет; Онлайн достъп до всички специализирани издания, публикувани на сайта на НСИ в PDF

формат; Система от показатели за мониторинг на напредъка на България във връзка с изпълнението на европейските цели, заложени в Стратегия „Европа 2020“ и националните подцели и др.

Чрез внедряването на статистическите информационни системи се постига високо качество, надеждност и повторяемост на резултатите от процесите по обработка на данни и повишаване на съвместимостта с изискванията на ЕС. Постига се по-висока ефективност на работните процеси и се намалява времето, необходимо за обработка на данните, постига се висока прозрачност, намалява се оперативния риск, породен от сложността на извършваните дейности, значителният брой участници, кратките срокове за изпълнение и др.

4. Заключение

Въз основа на проведеното изследване могат да са направят следните изводи:

• Статистическата информация има ключова роля и място както при вземането на управленски решения на макро-, мезо- и микроравнище, така и при на национални и регионални разработването на стратегически планови документи и проектни предложения.

• На основата на прилагането на обща рамка при осигуряване на качеството в НСС се извършва ефективно управление и подобрение на качеството на статистическата информация, което е в основата на повишаването на доверието в статистическите органи и произвежданата от тях статистическа информация.

• Стандартите за съвременната статистика са формулирани в съответствие с променящите се потребности на обществото, като основната цел е да се осигуряват сравними, надеждни статистически данни, съобразени с изисквания за конфиденциалност и висока защита на акумулираната информация

• Нарасналото търсене на статистическа информация от различни категории потребители е основната причина за бързото навлизане на новите ИКТ в производството, поддържането и разпространението на статистическа информация. За потребителите на статистическите информационните системи осигуряват бърз, лесен и равнопоставен достъп до информационни продукти и услуги.

• Информационните системи на НСИ допринасят за утвърждаване на официалната статистика като източник на качествена статистическа информация за органите на управление и бизнеса, за повишаване статистическата култура на населението и за подобряване

информационното осигуряване на управлението на проекти на национално, регионално, фирмено ниво.

ЛИТЕРАТУРА

Гатев, К. (1996). Ролята на статистическата информация в управлението. *Статистика, 5*, 34.

НСИ. (2011). *Насоки за критерии за качеството в Националната статистическа система на България.* Извлечено от https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pages/Quality/1.4.%20GUIDELINES%20NSS_BG.pdf

НСИ. (2017). *Кодекс на европейската статистическа практика.* Изтеглено на 30 09 2019 г. https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pages/Quality/1.1.%20CoP_ALL_BG.pdf

НСИ. (2018). *Стратегия да развитие на Националната статистическа система на Република България за периода 2013 – 2017 година.* Извлечено от Стратегия да развитие на Националната статистическа система на Република България за периода 2013 – 2017 година: http://www.nsi.bg.